

Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Близькосхідний технічний університет
(Middle East Technical University (METU) (Turkey))
Венеціанський Університет Ка-Фоскарі
(Ca' Foscari University of Venice) (Italy)

Інститут філософії НАН України
Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
M.P.Dragomanov National Pedagogical University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

ОСВІТА І НАУКА У МІНЛИВОМУ СВІТІ: проблеми та перспективи розвитку

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової конференції

29-30 березня 2019 р.

Частина II

Proceedings of the International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World:
Problems and Prospects for Development

Dnipro, Ukraine
March 29-30, 2019

Part II

**Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Близькосхідний технічний університет
(Middle East Technical University (METU) (Turkey)
Венеціанський Університет Ка-Фоскарі
(Ca' Foscari University of Venice) (Italy)
Інститут філософії НАН України
Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
M.P.Dragomanov National Pedagogical University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University**

ОСВІТА І НАУКА У МІНЛИВОМУ СВІТІ: проблеми та перспективи розвитку

**МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової конференції**

29-30 березня 2019 р.

Частина II

**Proceedings of the International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World:
Problems and Prospects for Development**

**Dnipro, Ukraine
March 29-30, 2019**

Part II

**Дніпро
2019**

УДК 303
ББК 63.3
О 72

Редакційна колегія:

Оковитий Сергій Іванович, д.х.н., проф., проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Токовенко Олександр Сергійович, д.філос.н., проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Трампус Антоніо, доктор наук з історії, професор Департаменту лінгвістики та порівняльних культурних досліджень Венеціанський Університет Ка-Фоскарі (Ca' Foscari University of Venice), Італія.

Октай Танзевер, доктор філософії з політичних наук, професор, декан факультету міжнародних відносин Близькосхідного технічного університету (Middle East Technical University (METU)), м.Анкара, Турція.

Ищенко Ігор Васильович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Хамітов Назіп Віленович, д.філос.н., проф., провідний науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України

Крилова Світлана Анатоліївна, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Висоцький Олександр Юрійович, д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Кривошеїн Віталій Володимирович, д.політ.н., проф., завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Третяк Олексій Анатолійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Окороков Віктор Броніславович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Ключник Руслан Максимович, к.політ.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин Університету імені Альфреда Нобеля.

Міхейченко Марія Анатоліївна, к.політ.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

О 72 Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 29-30 березня 2019 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. – 410 с.

У збірник вміщено матеріали Міжнародної наукової конференції «**Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку**», що присвячені осмисленню найбільш важливих наукових та освітніх проблем сучасності, окресленню перспектив їх вирішення, розробці стратегій подальшого розвитку наукового та освітнього потенціалу в світовому контексті, узагальненню досвіду викладання та визначенню шляхів реалізації виваженого підходу до оптимізації освітніх практик з огляду на нові виклики та кращі світові досягнення. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

© Колектив авторів, 2019

© ДНУ ім. Олеся Гончара, 2019

Польщі і затверджує Юрія Хмельницького гетьманом. На цій же раді, від імені короля, він вручив йому булаву. А Хмельницький написав листи до Московських воевод, вимагаючи, щоб вони вибиралися з України, яка повертається до свого природженого короля Польського [1,с.226].

Легко сказати, але важко втілити сказане в життя. У Москві була сильна підтримка на Лівобережжі. Після Слободищенського трактату Юрій Хмельницький отримав той самий результат, що й Іван Виговський після Гадяцького: розпочалася нова фаза громадянської війни. Дипломатичні успіхи обох гетьманів були незначні, зате наслідки - фатальні. Протягом 1660-1662 рр. Юрій Хмельницький здійснив п'ять військових походів на Лівобережжя з метою приборкати промосковських козаків, але бажаних результатів не отримав [6,с.88]. Більше того, в боротьбу з ним включилися навіть родичі; зокрема, дядько по матері, полковник Переяславський Яким Сомко. 26 квітня 1662 року він був проголошений гетьманом Лівобережжя [6,с.90]. Тим часом Річ Посполита на допомогу не поспішала, певно чекала «остаточного занепаду Гетьманщини» [6,с.90]. Марна була надія і на допомогу Криму: хан безкоштовно допомагати не хотів. Коли ж він став вимагати у Ю.Хмельницького гроші за допомогу у кампанії 1662 року той «не знайшов нічого кращого, як дозволити ординцям брати ясир у Каневі та його околицях (усього до 120 тис. душ!), чим зганьбив своє ім'я навіки» [6,с.90].

Восени 1662 року деморалізований і знеславлений Юрій Хмельницький, втрапивши останні надії на успіх, скликав старшинську раду. На раді в Корсуні він заявив про своє бажання скласти повноваження і піти в ченці. Присутнім порадив шукати щастя з допомогою турецького султана. Через декілька років він спробує це зробити сам, а, поки що, на генеральній раді (січень 1663 р.) остаточно відмовляється від гетьманства. А 17 січня повідомляє про свою «відставку» короля Польщі. Так скінчилася друга, але не остання «каденція» наймолодшого з гетьманів, котрий був серед них «найбільш нещасливим» [5,с.143]. Всі його спроби зміцнити державу були марні, зовнішньополітична діяльність привела до ще більшого загострення боротьби в країні, а сам він став «іграшкою мінливої фортуни» [2,с.206].

Список використаних джерел

1. Аркас М.М. *Історія України-Русі*. – К., 1990. – 396с. 2. *Історія Русів /Пер. І. Драча/*. – К., 1991. – 318 с. 3. Крип'якевич І.П. *Історія України*. – Львів., 1990. – 520 с. 4. Крип'якевич І., Гнатевич Б. *Історія українського війська. Частина I. Видання Івана Тиктора. Львів. 1936 (репринтне)*. – К., 1993. – 288 с. 5. Луняк С.М. *Юрій Хмельницький у свідченнях французьких дипломатів другої половини XVII ст. // Укр. іст. журн. – 2012 - №1 – сс. 143 – 152*. 6. Мицик Ю.А. *Тиміш та Юрій Хмельницькі*. – К., 2012. – 120с. 7. Підкова І. *Хмельницький Юрій. Довідник з історії України*. – К., 2001. – 1017 с. 8. Савчук Н.О. *Українська держава за гетьманування Юрія Хмельницького (1659 – поч. 1663 рр.)*. – Кам'янець – Подільський. – 2001. – 186 с. 9. Чухліб Т.В. *Український гетьманат: проблеми міжнародного утвердження*. К., 2007. – 156 с. 10. Яворницький Д.І. *Історія запорозьких козаків у 3-х тт.* – К., 1990, т.2. – 560 с.

Н. А. Шкода

СКЛАД ЗАПОРОЗЬКОГО ДУХОВЕНСТВА НОВОЇ СІЧІ

Актуальність вивчення даної проблеми зумовлена вагомістю релігійного чинника у сучасному житті, зацікавленістю історією церков в Україні. Одним із малодосліджених питань церковної історії є діяльність запорозького духовенства часів Нової Січі. *Метою* даної публікації є вивчення складу запорозького православного духовенства за часів Нової Січі.

Склад запорозького православного духовенства за часів Нової Січі характери-

зувався строкатістю та складався з наступних категорій – духовні особи, що направлялись до Запорожжя з Києво-Межигірського монастиря та інших монастирів; духовні особи, висвячені київськими єпархіальними архієреями; духовні особи, що тимчасово перебували на території Вольностей; духовенство непідконтрольних Кошу територій; «мандрівні дяки» та інші категорії.

З Києво-Межигірського монастиря чернецтво направлялось не лише до Січової Покровської церкви, але й до низки інших храмів Війська. Військове керівництво обмежувало термін перебування на Запорожжі духовенства з цього монастиря, зберігало за собою право дострокового відсилання ченців до Межигір'я.

Запорожці приймали також представників білого духовенства, висвячених до їхніх храмів київським єпархіальним керівництвом. Військове керівництво мало право не тільки пропонувати духовній владі бажаних ними кандидатів на зайняття посад при храмах, але й усувати священно- та церковнослужителів від парафій [3, с. 66].

До Вольностей Війська Запорозького задля збирання пожертв, знаючи щедрість запорожців до релігійної справи, приходило чимало духовних осіб з Російської імперії та інших країн. Деякі з них тут перебували тривалий час, протягом якого встигали вирішити не тільки свої справи, але й задовольнити духовні потреби запорожців. Виникала ситуація вигідна для обох сторін [4, с. 42].

Запорожці користувались послугами духовенства інших адміністративно-територіальних одиниць Російської імперії. Наприклад, відомі факти використання послуг духовенства Нової Дніпровської лінії, що на початку 1770-х років почала влаштовуватись від гирла Берди до Мокрої Московки [1, с. 117-118].

В умовах дефіциту осіб православного священного сану запорожці змушені були використовувати послуги священників, що висвячувались в уніатських ієреїв. Військове керівництво не узгоджувало подібні дії з київською єпархіальною владою, хоча існувала сувора заборона приймати й тримати в себе таку категорію духовних осіб [5, с. 61-62].

Інколи виникали непорозуміння між військовим керівництвом та єпархіальною владою через те, що в Січі служили так звані «мандрівні дяки» – студенти, які під час канікул перебували на території Вольностей з метою «прохарчуватися». Вони носили одяг, подібний до дяківського, та часто влаштовувались до храмів для тимчасового виконання дяківських обов'язків [2, с. 42].

На території Вольностей мало місце і явище «дикого попівства», коли окремі запорожці присвячували себе Богові, не маючи сану, зводили скити, ставили ікони [4, с. 49].

Частими були випадки, коли козаки були змушені, не маючи поряд духовних осіб, самі виконувати їхні функції. Йдеться, зокрема, про поховання померлих від епідемій або ж убитих козаках. Подібні факти наводить Д. Яворницький [7, с. 262].

За соціальним походженням серед запорозького духовенства переважали вихідці із самого запорозького козацтва. Траплялись випадки, коли військовими священниками ставали родичі колишніх запорозьких козаків, що прийняли сан [6, с. 39-40].

Отже, за часів Нової Січі церковні імперські структури намагались розширити свій вплив на землі Запорозьких Вольностей. Кіш намагався зберегти ключові позиції в керівництві церковною справою, використовуючи для цього специфічний склад духовних осіб.

Список використаних джерел

1. Беднов В. А. *Материалы для истории церковного устройства на Запорожье (Из архива Екатеринославской духовной консистории)* / В. А. Беднов // *Летопись Екатеринославской ученой архивной комиссии*. – Екатеринослав, 1908. – Вып. 4. – С. 31 – 129. 2. Давлетшин В. Р. *Военное духовен-*

ство в Росії XVIII – початку ХХ століття і його діяльність по морально-психологічному забезпеченню охорони державної межі / В. Р. Давлетшин. – М., 2004. – 233 с. 3. Левицький О. Церковна справа на Запоріжжі у ХІХ ст. / О. Левицький // Записки Українського наукового товариства в Києві. – 1912. – С. 49–75. 4. Лиман І.І. Дорош / І.І. Лиман // Українське козацтво : Мала енциклопедія / Кер. авт. колект. Ф. Г. Турченко; Відпов. ред. С. Р. Лях. – Вид. 2-е, доп. і перероб. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2006. – С. 164. 5. Лиман І.І. Церковний устрій Запорозьких Вольностей (1734 – 1775) / Лиман. – Запоріжжя: РА «Тандем-У», 1998. – 180 с. 6. Путем Апостола Андрея. Очерки історії Православ'я в Запорозькому краї. К 20-літтю Запорозької і Мелітопольської єпархії / Лиман І. І., Грибовський В. В., Стойчев В. М. і др. / Под ред. Высокопреосвященнейшего Луки, архієпископа Запорозького і Мелітопольського. – Запоріжжя, 2012. – 524 с. 7. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків у 3 тт. / Д. І. Яворницький. – Львів: Світ, 1990. – Т. 1. – 319 с.

І. А. Шахрайчук, М. С. Шманатов

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ МІСЦЕВИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СТРУКТУР У ГЕНЕРАЛЬНОМУ ОКРУЗІ ДНІПРОПЕТРОВСЬК В 1941 – 1943 РР.

Після окупації Дніпропетровська, націонал-соціалісти не обмежилися створенням лише німецького апарату управління. На сьогоднішній день, вже добре відомо, що з дозволу німецької військової влади, ще до приходу цивільної адміністрації, силами похідної групи ОУН та місцевими активістами в Дніпропетровську створили адміністративну структуру, в тому числі й місцеву українську міліцію [11]. Коли управління переходило до рук цивільної влади, німці не стали руйнувати вже існуючу структуру. Це було обумовлено незначною кількістю німців та необхідністю налагодження стосунків з місцевим населенням. Зберігаючи паралельне існування і німецької, і української адміністрації, німці, по-перше, хоча б формально давали можливість брати участь в управлінні рідним краєм, чим заохочували певну кількість прихильників, а по-друге, це дозволяло використовувати місцеву адміністрацію як виконавців наказів, а німцям залишалося лише керувати та контролювати цю діяльність. Тобто німці частково полегшували собі роботу та доволі обережно збільшували свій штат за рахунок місцевих жителів. Такий підхід стосувався зокрема й поліцейської структури.

Новостворена адміністративно-територіальна одиниця Райхкомісаріат «Україна» і Дніпропетровський округ, як її складова, надто неоднозначно сприймалися місцевим населенням і «переховували» на своїх теренах чимало комуністичних підпільних груп, партизанських загонів, як потенційних ворогів німцям. Через жорстку нацистську політику на цих землях, з її расовою теорією, економічною експлуатацією, нетерпимістю до ідеологічних ворогів, виникла необхідність встановлення тотального контролю та забезпечення захисту на цих землях, що, у свою чергу, потребувало людських ресурсів. Це стало причиною використання німцями поліцейської структури міст та сіл з числа місцевого населення. На місцях створювалися місцева поліція індивідуальної служби та штурмові батальйони, які поділялися функціями на охоронні та запасні, а в окремих містах існувала ще й пожежна охорона та в майбутньому планувалося створення допоміжних формувань [7, с. 90].

Окупаційна нацистська влада наділила широкими повноваженнями управлінський склад дніпропетровської поліції. Так, згідно з посадовими обов'язками начальника дніпропетровської поліції підпорядковувалися: «начальник поліції та військ СС Кам'янського, Кривого Рога, Запоріжжя, Нікополя, командир охоронної поліції у Дніпропетровську, Кам'янському, Кривому Розі та Запоріжжі, штаб охоронної поліції міста Нікополя та Бердянська, поліцейська частина ППО, батальйони охоронної поліції 17, 129, 130, 208, жандармський округ Дніпро – Захід, Дніпро – Схід, 15 жандармський моторизований взвод у Кривому Розі та 16 взвод у Дніпропетровську [5, с.75].